

Elk kind digitaal geletterd van school

Tijdens de reguliere lessen kan er soms een kloof zijn tussen kinderen die goed kunnen leren of hoogbegaafd zijn en kinderen die moeite hebben met leren. Dat is jammer, want dat leidt soms tot frustraties en/of onbegrip. De niveaoverschillen tijdens bijvoorbeeld een rekenles zijn groot. Hoe breng je dan toch beide groepen dicht bij elkaar? Op het gebied van geletterdheid is dat een uitdaging. Lessen digitale geletterdheid kunnen hier het positieve verschil in maken.

Geen versnelling van de lesstof, maar verbreding

Leren programmeren en werken met 3D-pennen en hologrammen vraagt andere skills van leerlingen. Vaardigheden zoals samenwerken, tekenen en ontwerpen, en kritisch omgaan met online bronnen zijn van een andere orde dan bijvoorbeeld snel kunnen leren en goed verbanden kunnen leggen. Hoe kun je hoogbegaafde kinderen binnen het reguliere onderwijs voldoende uitdaging bieden? Hoogbegaafde leerlingen daag je niet alleen uit met extra werk of moeilijke opdrachten. Het plusaanbod dat veel scholen hun meer dan begaafde of hoogbegaafde kinderen

hard om de digitale vaardigheden versneld op te nemen binnen het primaire en voortgezet onderwijs. De minister stelt dat taal, rekenen, digitale geletterdheid en burgerschap de vaardigheden zijn die de scholen leerlingen moeten bijbrengen. Hier zetten zij de komende jaren sterk op in.

Curriculum.nu heeft jaren geleden dit advies al uitgebracht. Na jaren van speculeren wordt de verplichting nu eindelijk doorgevoerd in schooljaar 2023-2024, zowel binnen het basisonderwijs als op het voortgezet onderwijs. 'Met als gevolg dat onze telefoon roodgloeiend staat. Elke school wil starten met mediaonderwijs en hiermee de eerste stappen zetten naar de integratie van digi-

bieden is vaak te weinig. Ze krijgen vaak alleen wat extra stof die zij al volledig beheersen. De ICT-lessen van Mediawegwijs gaan bijvoorbeeld een stap verder; zij dagen daadwerkelijk uit en stimuleren. De leerkracht merkt dat als de lessen zijn afgerond het algehele welbevinden van de (hoog) begaafde leerlingen is verbeterd; ze voelen zich serieus genomen doordat zij lesstof krijgen op hun niveau. Hoogbegaafde kinderen zijn sneller door de reguliere lesstof heen. Zoek daarom als school geen versnelling van de lesstof voor deze groepen, maar juist verbreding. Leren programmeren waarbij ze abstract moeten denken en worden uitgedaagd, blijkt bijvoorbeeld een schot in de roos.

Verplichte lesstof in 2023

Lessen digitale vaardigheden worden verplicht en dus een vast onderdeel van het curriculum. Al jaren waren er geluiden dat digitale geletterdheid verplicht zou worden, maar een definitief besluit werd niet eerder genomen. Minister Wiersma van Primair en Voortgezet Onderwijs maakte zich

tale geletterdheid binnen het huidige lesaanbod,' vertelt Ilse Godtschalk, directeur en bedenker van het innovatieve concept Mediawegwijs.

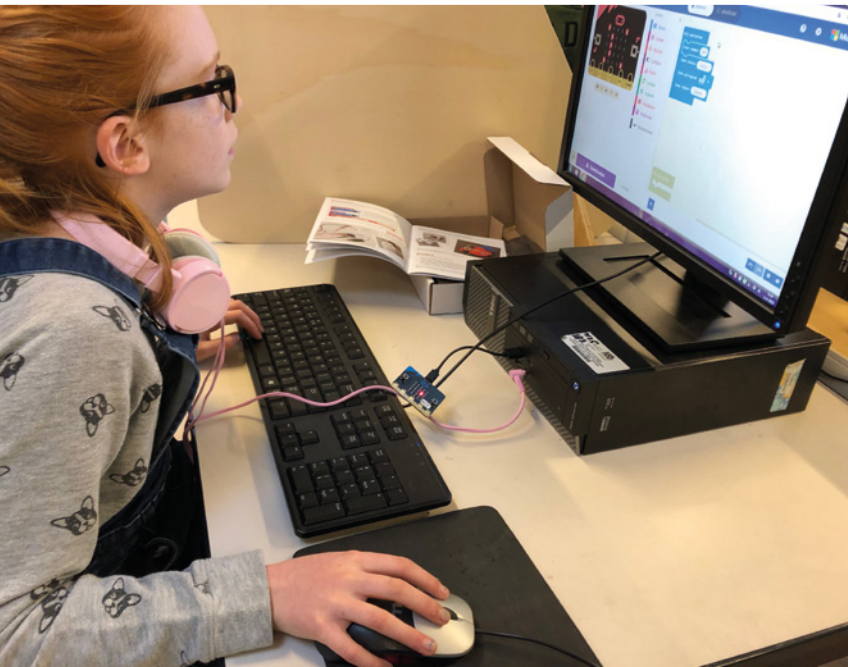
Lessen Mediawegwijs

Mediawegwijs heeft lessen ontwikkeld voor zowel het basis- als het voortgezet onderwijs en helpt hiermee bij het invoeren van digitale geletterdheid als onderdeel van de reguliere vakken. Voor het basisonderwijs, van groep 1 tot en met groep 8, is er een complete leerlijn van bijna vijftig lessen ontwikkeld. Voor het voortgezet onderwijs is er een lessenreeks beschikbaar voor de eerste twee leerjaren. Dankzij deze opbouw van de lessen kan Mediawegwijs elke groep en elke klas op passend niveau lesgeven; dus ook binnen het speciaal onderwijs en voor uniQ-groepen.

De Mediawegwijs vakdocent vertelt aan het begin van de les hoe de les eruitziet, wat de leerlingen gaan doen en wat ze leren. Bij sommige lessen start hij als introductie met een stukje theorie of achtergrondinformatie. Daarna gaan de leerlingen zelf aan de slag, vaak in groepjes. En dat

vraagt om teamwork. Uiteraard onder begeleiding, coaching en motivatie van de vakdocent. Voor hoogbegaafde kinderen betekenen de lessen van Mediawegwijs dat ze ook op het vlak van sociaal-emotionele ontwikkeling stappen kunnen maken. Naast programmeren leren ze creëren, analyseren en samenwerken in groepen. Dat kan soms voor frustraties zorgen, omdat meerdere leerlingen overtuigd zijn van hun gelijk en ze toch tot een compromis moeten zien te komen. Ook lopen de leerlingen soms tegen hun eigen frustraties aan. De reguliere lesstof hebben ze meer dan snel onder de knie; deze nieuwe discipline digitale geletterdheid is andere koek. Het lukt niet altijd meteen om de juiste oplossing te vinden, maar juist hier leren ze van. Het gaat niet vanzelf om van niets iets te maken; ze leren dat doorzetten en volharden werkt.

Robots nemen de wereld over

De opkomst van robots wereldwijd is enorm. Nemen zij de wereld over? 'Samen met de leerlingen filosoferen we hierover. Hoe kijken de leerlingen hier tegenaan? We merken tijdens deze lessen dat vooral kinderen met een hoger of hoog IQ het geweldig vinden om hierover mee te mogen denken. Maar ze gaan ook met hun handen aan de slag om eigen robots te maken,' benoemt Ilse als voorbeeld.

Hoe gedraag je je online?

Ook worden leerlingen uitgedaagd om op een andere manier te kijken naar verschillende vraagstukken. Hoe ga je met elkaar om via WhatsApp of Snapchat? Welke sociale omgangsvormen gelden er in de digitale wereld? Hoe denken ze nepnieuws te kunnen onderscheiden van echt

nieuws? Dit zijn onderwerpen die heel actueel zijn. Denk alleen maar aan cyberpesten en influencers die verwerpelijke teksten en meningen delen met hun volgers.

Voldoende kennis van de domeinen informatievaardigheden, mediawijsheid, ICT-basisvaardigheden en computational thinking is allang geen overbodige luxe meer, maar noodzaak. Een grote groep kinderen is digitaal redelijk goed ontwikkeld. Zeker als het gaat om handigheid met apparaten en het gebruik van social media. Maar dat geldt niet voor alle kinderen. En ook zijn bepaalde domeinen sterk onderbelicht, waardoor er nog steeds grote stappen te maken zijn. Want aanwezig zijn op social media wil niet zeggen dat een kind weet hoe het 'sociaal' omgaat met anderen in de digitale wereld. En overziet het ook de eventuele 'gevaaren' of keerzijden van de online wereld? Dit is slechts een heel klein onderdeel uit alle vaardigheden die aan bod komen tijdens de lessen digitale geletterdheid.

Waarom is digitale geletterdheid zo belangrijk?

Het behoeft geen uitleg waarom digitale geletterdheid zo belangrijk is. De digitalisering van ons leven en van de maatschappij neemt elke dag toe. Uiteraard kunnen we leerlingen niet digitaal geletterd maken zonder geletterdheid. Ook in de online wereld kun je niet functioneren zonder te kunnen lezen en schrijven. Het bijbrengen van digitale vaardigheden is dus geen vervanging van de huidige lessen en vaardigheden; het is een aanvulling. Het vrijblijvende karakter van lesgeven in deze digitale vaardigheden wordt daarom in schooljaar 2023-2024 verplicht. Onderwijs moet tenslotte voorop blijven lopen, omdat de kinderen van nu de volwassenen van straks zijn.

Deze lessen zijn noodzakelijk omdat het huidige niveau van vaardigheden lang niet voldoende is. Op dit moment zijn alleen die leerlingen digitaal vaardig op scholen die de noodzaak en het belang van digitale geletterdheid inzagen. Zij geven les, of laten deze nieuwe lessen verzorgen door externe experts, in alle domeinen van de digitale geletterdheid. Vanaf de laagste groepen van de basisschool maken leerlingen kennis met computers en leren ze spelenderwijs programmeren. Dat klinkt heel bijzonder, maar hoe jonger je kinderen leert omgaan met alle mogelijkheden die de digitalisering ons biedt, hoe vaardiger ze worden – en blijven. Ze kunnen dan 'meegroeien' met de nieuwste ontwikkelingen. En ze verlaten na groep 8 volledig toekomstproof de basisschool. Op de middelbare school krijgen de lessen hun vervolg. Per leeftijd en per groep of klas worden er lessen aangeboden die aansluiten op het niveau.

Mediaonderwijs is ook een essentieel onderdeel voor veel beroepen van nu en zeker van de toekomst. In de medische industrie is VR (virtual reality) een techniek die steeds vaker wordt toe-

gepast. Met alleen medische kennis schieten de leerlingen van nu in hun toekomstige baan tekort. Dat geldt ook voor goed leren filmen en monteren. Video is het communicatiemiddel dat steeds meer wordt ingezet en gebruikt binnen onze maatschappij.

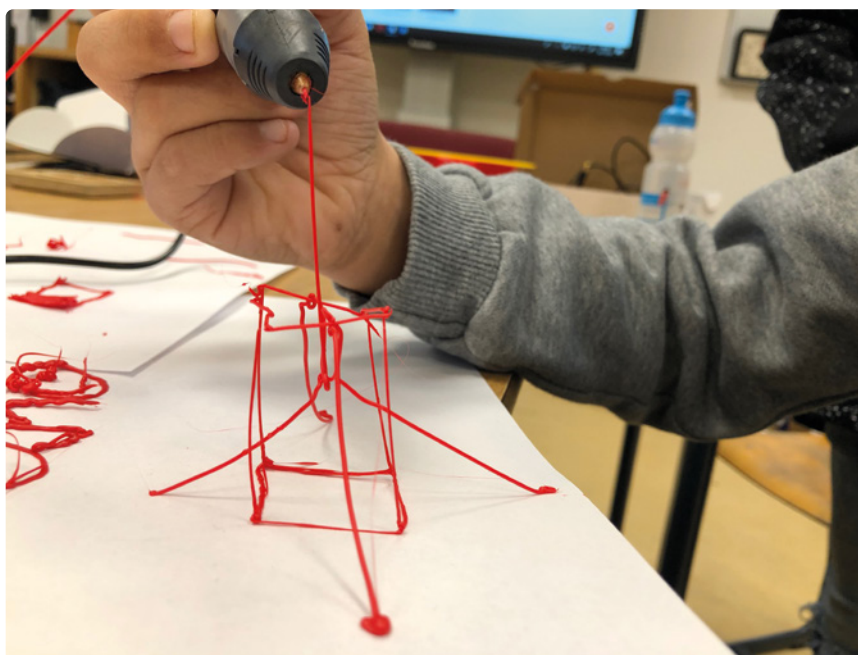
Basisonderwijs en voortgezet onderwijs

Zowel binnen het basisonderwijs als het voortgezet onderwijs zijn er nog altijd stappen te zetten richting verdere digitalisering. En dan niet wat betreft de lessen zelf – want we blijven toch graag docenten voor de klas houden –, maar wel qua inhoud. Nieuwe ontwikkelingen blijven elkaar in rap tempo opvolgen. Hiervoor is kennis nodig – en een continue update van lessen. Wat nu actueel is, is volgend jaar misschien alweer achterhaald. Dus om te voorkomen dat het onderwijs wordt ingehaald door de realiteit, is actie nodig. Om leerlingen de juiste informatie te kunnen bieden is ook onderwijs of training van de leerkrachten zelf nodig. Zodat zij op de juiste manier en volgens de laatste ontwikkelingen hun lessen kunnen geven. Vraagt dit een andere vorm van onderwijs? De actualiteit, de lancering van ChatGPT, maakt dit wederom duidelijk.

Digitale geletterdheid dagelijks in het nieuws

Digitale geletterdheid is niet alleen een hot topic binnen het onderwijs en bij de overheid, ook in ons dagelijks leven horen en lezen we dagelijks nieuwe berichten rondom digitale geletterdheid. Je kunt de krant niet openslaan of je leest erover. Zet de televisie aan en je hoort erover. De computer neemt steeds meer over van wat

vroeger alleen door mensen werd gedaan. De laatste maanden is de nieuwste AI (artificial intelligence)-tool ChatGPT continu onderwerp van gesprek. Gelanceerd in november en nu al meer dan 100 miljoen gebruikers. Moeten we ons zorgen maken dat onze kinderen straks niet meer zelf een tekst schrijven? Neemt deze chatbot, een taalmodel, een deel van de huidige lessen over? Waarschijnlijk loopt het zo'n vaart niet. Want voor het schrijven van teksten is ook een juiste *tone of voice* nodig en specifieke input die de tool niet kent. En een stuk eigenheid en karakter. Maar het is zeker een handig hulpmiddel voor leerlingen bij het schrijven over een bepaald onderwerp. Stel de

juiste vragen in de ChatGPT en de tool schijft een opzet waar je bij zit. Nieuwe ontwikkelingen zullen niet per definitie een vervanging zijn, maar wel een hele handige en efficiënte toevoeging. 'Voor leerkrachten wel slim om met deze tool rekening te houden bij de beoordeling van bijvoorbeeld schrijfoopdrachten,' voegt Ilse met een knipoog toe.

Artificial intelligence, hologrammen en hybride werken: niet meer weg te denken

Termen die je niet direct associeert met kinderen op de basisschool, maar het tegendeel is waar. Lijkt hybride werken nog een ver-van-je-bedshow als kind; in feite is het dichtbij. In de coronaperiode leek het onderwijs sterk op een hybride werkvorm. Hybride werken heeft een enorme vlucht

genomen toen we massaal moesten thuiswerken tijdens de lockdowns. Ook het onderwijs werd niet meer fysiek, maar digitaal gegeven. Met de klas inloggen via Zoom en op deze manier lessen – op afstand – volgen. Zelfs toetsen werden digitaal afgenomen. Vanaf huis was er een verbinding met school en werden er gegevens en informatie gedeeld. De kinderen van nu zijn niet anders meer gewend dat ze vanaf elke locatie altijd en overal toegang hebben. Zij zijn hybride werkers in de dop.

Een hologram is niet recentelijk ontdekt, maar deze techniek om van een object een driedimensionale afbeelding te maken heeft enorme sprongen gemaakt. Tegenwoordig kunnen leerlingen met een mobiele telefoon en een hologrampijampiramide hun eigen hologram maken. Een platte minion wordt ineens een 'levensechte' minion in 3D. Ook tijdens concerten is het gebruik van holo-

grammen al lang niet meer spectaculair. ABBA, de Zweedse popgroep, maakte zelfs een virtuele comeback. In de vorm van holografisch geprojecteerde avatars traden zij op voor duizenden mensen, terwijl de bandleden zelf gewoon in Zweden waren.

Taal is een hot topic

Een goede beheersing van de Nederlandse taal is ook in een digitale samenleving geen overbodige luxe. Taal is hét middel om te communiceren, verbaal en non-verbaal. Een zorgwekkende actuele constatering is dat in Nederland de basisvaardigheden, taal en rekenen, achteruitgaan. 'Om dit te ondervangen en hier actief op in te spelen, laten we een student van de Universiteit van Amsterdam onderzoek doen. Met als doel het niveau omhoog te krijgen van taal (met onze modules), digitale geletterdheid (met onze lessen) en burgerschap (met onze overzeese uitwisseling). Ontwikkeling van taalmodules integreren we in mediawijze lessen zoals schrijven met een 3D-pen. Elke les krijgt dus ook een taalcomponent, zodat de beheersing van de Nederlandse taal wordt verbeterd,' legt Ilse uit. 'Ook wij willen elke dag onze grenzen blijven verleggen.'

Grenzen verleggen voor leerlingen en onszelf

'Binnen Amsterdam en regio Amsterdam zijn we op veel scholen actief. We begonnen vijf jaar geleden heel klein met het geven van filmlessen in de Bijlmer. Inmiddels is ons team van vakdocenten enorm gegroeid en geven we op meer dan vijftig scholen les. Omdat een les in digitale geletterdheid geen grenzen kent, gaan we ook landelijk lesgeven, zodat nog meer leerlingen mediawijz worden. Veel scholen hebben zelf geen docenten die deze lessen op niveau kunnen geven. Hier is nog een grote stap te maken, en die stap verkleinen we door de inzet van onze Mediawegwijs vakdocenten,' legt Ilse uit.

Internationaal maar toch binnen de landsgrenzen

'Half maart vertrekken we met onze drie kinderen en een deel van het Mediawegwijsteam naar de BES-eilanden om ook daar leerlingen mediawijz te maken. Bonaire, Sint-Eustatius en Saba zijn een onderdeel van Nederland. Wij willen, net als de koning en koningin met hun werkbezoek recentelijk, de onderlinge banden versterken. Zodat ook de leerlingen daar goed worden voorbereid op een leven binnen de digitaal ingerichte samenleving,' vertelt Ilse.

'Waarom naar de BES-eilanden? Tien jaar geleden zijn we op Curaçao geweest. Ook toen met onze kinderen. We hadden een concept ontwikkeld waarbij leerlingen van scholen in Nederland en op Curaçao met elkaar in contact kwamen. Dit bleek een schot in de roos. Hoe pakten we dit aan?

Leerlingen maakten vvideo's en lieten daarin zien hoe hun schooldag, maar ook hun land eruitziet. Met deze mooie ervaring in ons achterhoofd zijn we afgelopen najaar opnieuw in het vliegtuig gestapt. Dit keer naar de BES-eilanden. We hebben de scholen op de verschillende eilanden bezocht om afspraken te maken over hoe we onze overzeese twee maanden gaan invullen,' aldus een enthousiaste Ilse. 'Omdat het onze missie en eigenlijk pure passie is om elke leerling digitaal geletterd te maken. Op deze manier willen wij ons steentje bijdragen aan een betere wereld. En we zijn benieuwd hoe het onderwijs op de drie eilanden is ingericht. Gaat het op dezelfde manier als op Nederlandse scholen? Op welke onderdelen lopen zij voor op ons, en op welke achter? En hoe is het bijvoorbeeld geregeld voor hoogbegaafde leerlingen op de BES-eilanden? Zijn daar speciale klassen of scholen voor of zitten deze leerlingen binnen het reguliere onderwijs?'

Tekort aan speciaal onderwijs

In een recent artikel stond geschreven dat op Bonaire bijvoorbeeld een tekort is aan speciaal onderwijs. Voor leerlingen die hoogbegaafd zijn, maar ook voor leerlingen die autistisch zijn of ADHD hebben, is er geen passend onderwijs. Terwijl zij wel behoefte hebben aan speciaal onderwijs op hun eigen niveau. Op Bonaire is bijvoorbeeld één school die deze leerlingen passend onderwijs kan geven, maar die zit vol en heeft geen ruimte meer voor nieuwe leerlingen. 'Niemand mag buiten de boot vallen, dus ook leerlingen die speciaal onderwijs nodig hebben of hoogbegaafd zijn willen we dezelfde kansen bieden. Onze lessen sluiten aan op ieder niveau, zodat elk kind digitaal geletterd de school verlaat. Met een Mediawegwijs diploma op zak. Daarom kunnen we niet wachten om onze lessen aan de bijna achthonderd leerlingen daar te geven.' ●

Achtergrondinformatie

Het doel van Mediawegwijs is om de 'kinderen van nu' voor te bereiden op toekomstige beroepen in 'de maatschappij van morgen'. Maar dat niet alleen. Kinderen maken op steeds jongere leeftijd kennis met online media. Naast de reguliere schoolvakken is het goed dat zij ook mediawijs worden, zodat zij bijvoorbeeld in staat zijn nieuws en nepnieuws van elkaar te onderscheiden. En dat ze leren om te gaan met alle sociale media en communicatie via apps.

School, ouders en leerlingen

Mediawegwijs heeft voor elke groep en klas zeven lessen ontwikkeld. Deze lessen worden door een Mediawegwijs vakdocent gegeven, dus de eigen leerkracht zit achterin de klas. Omdat mediaopvoeding ook een taak is voor de ouders/verzorgers organiseert Mediawegwijs ook speciale ouderavonden op school. En om het

team van leerkrachten mediawijs te maken zijn er speciale lerarenmeetings. Iedereen doet dus mee; we doen het met elkaar.

Team van eigen vakdocenten

Het enthousiaste, professionele en gevarieerde team zorgt ervoor dat kinderen op een innovatieve, verrassende en creatieve wijze kennismaken met mediaonderwijs. Uiteraard zijn de lessen volledig afgestemd op hun leeftijd. Wij hebben onze expertises gebundeld en dat zorgt voor een krachtig team dat elkaar aanvult en versterkt. Pedagogen, didactici, onderwijsexperts en media- en technologische vakmensen vormen de vaste kern van Mediawegwijs.

Meer weten over Mediawegwijs?

Kijk op www.mediawegwijs.nl hier kun je ook de brochure downloaden of volg Mediawegwijs op social media (facebook, instagram en linkedin).

School op Bonaire waar in maart wordt gestart met Mediawegwijs lessen

Mediawegwijs team